

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах реалізації особистісної парадигми освіти пріоритетним стає не тільки професійний, а насамперед особистісний розвиток майбутніх учителів. З метою вирішення суперечностей, що виникають в умовах постійно зростаючих вимог до якості освітніх послуг, актуальним є пошук шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів в акмеологічному розумінні, яка спрямована на саморозвиток і самореалізацію в професійній діяльності.

З огляду на теоретичні результати дослідження підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, виокремлено її критерії (операційно-творчий, регулятивно-настановний і мотиваційно-конативний) і відповідні до них показники. Так, показниками операційно-творчого критерію підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності є такі: сформованість стилю самоактуалізації; розвиток творчого потенціалу; розвиток творчої активності; уміння визначати себе в педагогічній діяльності. Показниками регулятивно-настановного критерію підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності обрано такі: прагнення до успіху в педагогічній діяльності; рівень суб'єктивного контролю; наявність вольових якостей; наявність знань і вмінь із саморегуляції; сформованість рефлексивних умінь; уміння здійснювати самооцінку. До третього, мотиваційно-конативного, критерію підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності зараховано такі показники, як мотивація на професійно-педагогічну діяльність; розвиненість емпатії; наявність педагогічного мислення; усвідомлення значущості педагогічної діяльності; настанова на саморозвиток. Наголошено, що обґрунтовані в дослідженні критерії з відповідними показниками дають змогу визначити рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності.

***Ключові слова:** підготовленість до професійної діяльності, акмеологічне становлення, критерій, майбутні вчителі фізичної культури.*

Як наголошено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. й у Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, сучасне суспільство вкрай зацікавлене в компетентних учителях, що здатні самостійно приймати рішення, передбачати результати професійних дій, підготовлених до результативної трансляції знань, умінь і навичок тощо. В умовах реалізації особистісної парадигми освіти пріоритетним стає не тільки професійний, а насамперед особистісний розвиток майбутніх учителів. Вищезазначене ускладнюється низкою суперечностей, що потребують розв'язання, а саме: між вимогами, що постійно зростають, до якості освітніх послуг і рівня підготовленості майбутніх учителів до професійної діяльності й недостатнім рівнем їх готовності до саморозвитку; між реальним станом підготовленості майбутніх учителів до професійної діяльності та невідповідністю змісту й технологій навчання умовам його забезпечення. Актуальність цих процесів зумовлює пошук шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів в акмеологічному розумінні, яка спрямована на саморозвиток і самореалізацію в професійній діяльності.

Професійній підготовці майбутніх учителів присвятили дослідження такі вчені, як К. Абульханова-Славська, І. Бех, І. Богданова, А. Богуш, Н. Гузій, Е. Карпова, Н. Кічук, І. Княжева, Т. Койчева, О. Копусь, Н. Кузьміна, З. Курлянд, І. Підласий, О. Семенов, М. Сметанський, Р. Хмелюк, О. Чебикін, В. Шахов та ін. Загальні основи підготовки вчителів фізичної культури висвітлено в дослідженнях А. Воронова, Є. Жуковського, Г. Омеляненко, Л. Сущенко, В. Троценко та ін. Моделювання психолого-акмеологічного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців подано в дослідженнях В. Агапова, С. Анісімова, Р. Бернса, В. Давидова, А. Деркача, В. Маркіна, Л. Мітіної, А. Реана, К. Роджерса, С. Рубінштейна, В. Шадрікова та ін. Натомість проблема підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності з позиції педагогічної акмеології сьогодні досліджена недостатньо.

Мета статті полягає в обґрунтуванні критеріїв і показників підготовленості майбутніх учителів до професійної діяльності в акмеологічному розумінні.

Спостереження відбувалося з інтервалом у часі, що дало можливість говорити про репрезентативність результатів вибірки; також конкретизовано його завдання, вирішення якого здійснювалося за допомогою сукупності дослідницьких методів: анкетування, самооцінки, тестування.

На початку констатувального етапу експериментального дослідження проведено анкетування майбутніх учителів фізичної культури з метою визначення ступеня їхньої обізнаності щодо акмеологічних основ підготовки фахівців. Набутий емпіричний матеріал свідчить, що більшість здобувачів вищої освіти майже не усвідомлює сутності поняття “акмеологічна підготовка”. Так, на запитання “Що Ви розумієте під поняттям “акмеологічна підготовка вчителя?” більшість респондентів (43 %) зазначили, що це “прагнення досягти високих результатів у професійній діяльності”; 38 % опитуваних пов'язують акмеологічну підготовку з такими контентами, як “досконале знання фахових предметів”, “високий рівень професійної зрілості вчителя”, “уміння спілкуватися в нестандартних і конфліктних ситуаціях”; 14 % майбутніх учителів фізичної культури вважають, що це “вершина в професійній діяльності вчителя”, “вільне володіння методикою

викладання за фахом”; 5 % респондентів зазначили, що це “висока педагогічна майстерність і культура вчителя”. Отже, з огляду на відповіді здобувачів вищої освіти, установлено, що вони мають досить поверхове уявлення про акмеологічну підготовку майбутніх учителів фізичної культури.

На запитання “Наскільки актуальною, на Ваш погляд, є проблема формування особистості майбутніх учителів з урахуванням наукового інструментарію педагогічної акмеології?” більшість респондентів надали відповідь, що вона є “вкрай актуальною” (44,5 % опитуваних) і “важливою поряд із фізичною підготовкою” (30 % відповідно); 25,5 % респондентів не замислювалися над необхідністю використовувати досягнення сучасної педагогічної акмеології під час їх підготовки. Це пояснюється нерозумінням сутності акмеологічної підготовки майбутнього вчителя. Така ситуація, безумовно, свідчить про гальмування фахового становлення майбутніх учителів. На запитання “Ким Ви бажаєте працювати після закінчення університету?” частина опитуваних (52,4 %) відповіли, що планують працювати за спеціальністю, але не в загальноосвітній школі; 28,3 % здобувачів вищої освіти прагнуть працювати тренерами й лише 12,2 % – учителями; ще не визначилися у виборі професії 7,1 % від загальної кількості респондентів. На запитання “Яким повинен бути сучасний учитель фізичної культури?” більшість опитуваних (79 %) відзначили, що він повинен бути здоровим, активним, толерантним, емпатійним, терплячим, добрим, комунікабельним, творчим, прагнути до успіху в професійній діяльності; 21 % майбутніх учителів фізичної культури додали такі вміння, як самооцінка, рефлексія, адаптування.

На запитання “Що, на Вашу думку, варто запроваджувати в університеті з метою акмеологічного розвитку особистості майбутніх учителів”, усі респонденти відповіли майже однаково: “збільшення кількості навчальних годин на вивчення педагогічних дисциплін”, “систематичне застосування інноваційних технологій, пов’язаних із творчими завданнями, проєктами тощо”. Варто зазначити на тому, що 80 % майбутніх учителів наголосили на необхідності введення практичного курсу з означеної проблеми або залученні їх до позанавчальної діяльності. Більшість опитуваних указали на вагомість педагогічної практики в школі з відповідною до неї підготовкою; використання інноваційних технологій під час підготовки до майбутньої професійної діяльності; посилення ролі застосування комп’ютерних технологій під час навчання та самостійної роботи. Отже, зауважимо, що більшість майбутніх учителів фізичної культури (86,4 %) надає перевагу дисциплінам циклу фізичної та психологічної підготовки, яка, безумовно, важлива, але не розвиває в майбутніх учителів фізичної культури системного погляду на педагогічну діяльність, яка досягається вивченням дисциплін психолого-педагогічної й методичної підготовки. У зв’язку з цим установлено, що фахова орієнтація майбутніх учителів фізичної культури є недостатньою; нагальною є потреба в більш цілеспрямованому впливі на активізацію навчального процесу.

Проведене анкетування дало змогу зробити попередні висновки, що майбутні вчителі фізичної культури визнають недостатню обізнаність щодо сутності педагогічної акмеології та актуальності її використання в освітньому процесі. Це здебільшого пояснюється віддаленістю здобувачів вищої освіти від проблем сучасної середньоосвітньої школи, відсутністю в них безпосереднього досвіду професійної діяльності вчителів фізичної культури. Головним їхнім пріоритетом є фізичний розвиток. З іншого боку, здобувачі вищої освіти не усвідомлюють досить глибоко важливість формування основ професіоналізму вчителя фізичної культури, виявляють недостатній рівень розвитку Я-концепції та не прагнуть на достатньо високому рівні самореалізуватися як учитель.

Проте з метою виявлення рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури під час акмеологічного становлення для деталізації вияву зазначених складників використано критеріальний підхід. Відомо, що критерій – це мірило для визначення оцінки предмета чи явища; ознака, узятя за основу класифікацій [8, с. 196]. З іншого боку, критерій – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання, ступінь розвитку тієї чи іншої якості. Беручи за основу дослідження Е. Карпової, яка розуміє під критерієм якості освіти явища, що відображають його суттєві характеристики й саме тому підлягають оцінюванню [5, с. 35], вважаємо, що критеріями підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності під час акмеологічного становлення є операційно-творчий, регулятивно-настановний і мотиваційно-конантивний.

За допомогою операційно-творчого критерію оцінювався діяльнісний складник у структурі акмеологічного становлення майбутніх учителів фізичної культури. Уважаємо, що успішне здійснення професійної діяльності вчителем і досягнення педагогічного професіоналізму цілком залежать від стилю самоактуалізації, що забезпечує оптимізацію найкращих результатів його праці [4].

Відомо, що творчий характер педагогічної діяльності пов’язаний із її гуманістичною природою, що спонукає вчителя до постійного пошуку та вирішення складних педагогічних завдань. Прийняття нестандартних рішень залежить від розвитку творчого потенціалу, що впливає на процеси професійного й особистісного розвитку майбутніх учителів фізичної культури, шляхи досягнення найвищих результатів під час навчання [2]. Необхідним у педагогічній діяльності можна виокремити розвиток творчої активності, яка впливає на творчий характер педагогічної діяльності та ставлення до неї, що стимулює інтерес до освоєння циклу технологічного процесу, розкриває в повному обсязі особистісні творчі потенції, виводить його за межі вузькоспеціалізованої праці [12].

Безумовно, діяльність учителя соціально обумовлена, а її успішність залежить не тільки від нього, а й від рівня соціально-економічного розвитку суспільства. У зв’язку з цим уміння визначати себе в педагогічній

діяльності впливають на усвідомлення не тільки власних вузькопрофесійних, а й масштабних соціальних завдань. Це спонукає на адаптацію в педагогічній діяльності, яка пов'язана з особистісним прийняттям рішень, конкретизацією й побудовою на цих засадах мети та завдань своєї педагогічної діяльності [3].

З огляду на зазначене, показниками операційно-творчого критерію в комплексі можуть бути сформованість стилю самоактуалізації; розвиток творчого потенціалу; розвиток творчої активності; уміння визначати себе в педагогічній діяльності.

Індивідуалізаційний складник підготовленості майбутніх учителів фізичної культури під час акмеологічного становлення оцінювався за допомогою регулятивно-настановного критерію. Першим його показником є прагнення до успіху в педагогічній діяльності. Уважаємо, що саме прагнення до успіху в педагогічній діяльності вмотивовує здобувачів вищої освіти під час навчання на високі результати й досягнення; розвиток творчої діяльності; вирішення педагогічних, науково-методичних, організаційно-управлінських, фізичних завдань; уникнення повного самоотождоження себе з визначеною професійною роллю; подолання труднощів в оволодінні основ професії вчителя тощо [1].

Наступним показником, що може характеризувати досліджуване явище, є рівень суб'єктивного контролю. Зважаючи на те що вчитель фізичної культури повинен розуміти особистісну поведінку в разі невдач, із якими йому доводиться стикатися в педагогічній діяльності, рівень суб'єктивного контролю дає змогу виявити співвідношення зовнішнього локусу контролю (такий тип людей називають екстерналами) та внутрішнього (інтерналі). У першому випадку людина вважає, що події, які з нею відбуваються, є наслідком дії зовнішніх сил – випадку, долі, інших людей тощо. У другому випадку людина інтерпретує важливі події як результат власної діяльності [10].

Іншим показником зазначеного критерію є наявність вольових якостей, яка розкривається в здатності вчителя швидко підвищувати свою активність, енергійність, зберігати оптимальну організацію психічних функцій у разі виникнення непередбачених ситуацій та втомі під впливом одноманітних факторів. Без вольового зусилля неможливо довго зберігати розподіл уваги, працювати в тривалому напруженні, що особливо характерно для педагогічної діяльності, у тому числі спрямованої на розвиток творчих здібностей учнів [9].

Показник “наявність знань і вмінь із саморегуляції” визначає ефективність навчальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури. Саморегуляція охоплює усвідомлення мети навчального завдання, створення загального плану виконання навчальних дій з урахуванням умов їх реалізації тощо. Вона передбачає вміння програмувати самостійну діяльність відповідно до її мети, обирати способи перетворення заданих умов і необхідні для цього засоби, визначати послідовність окремих дій. Важливим аспектом у педагогічній діяльності є вміння вчителя оцінювати кінцеві та проміжні результати власних дій і коригувати їх [11].

Не менш важливим показником, притаманним зазначеному феномену, є сформованість рефлексивних умінь, завдяки яким майбутні вчителі фізичної культури вчать аналізувати свою діяльність і діяльність учнів, коригувати й конструктивно налагоджувати взаємини з учасниками педагогічного процесу. Рефлексія є системно-утворювальним фактором, який забезпечує оптимальну взаємодію акмеологічних аспектів професійної діяльності вчителя фізичної культури [6].

Останнім показником зазначеного критерію є вміння здійснювати самооцінку, що найбільш суттєво проявляється завдяки усвідомленню здобувачами вищої освіти особистісних пізнавальних властивостей, порівнянню своїх навчальних досягнень з оцінками та судженнями оточуючих. У межах педагогічної акмеології варто наголосити, що самооцінкою є як оцінка досягнутого, так й оцінка власних можливостей. З іншого боку, самооцінка є центральним компонентом Я-концепції, що віддзеркалює ступінь власної гідності та характер спрямованості вчинків [4].

Отже, показниками регулятивно-настановного критерію підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності є такі: прагнення до успіху в педагогічній діяльності; рівень суб'єктивного контролю; наявність вольових якостей; наявність знань і вмінь із саморегуляції; сформованість рефлексивних умінь; уміння здійснювати самооцінку.

Особистісний складник підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності оцінювався за допомогою мотиваційно-когнітивного критерію, першим показником якого вважаємо сформовану мотивацію на професійно-педагогічну діяльність. Основним мотивом адекватної педагогічної спрямованості є інтерес до змісту педагогічної діяльності, усвідомлення свого покликання, відчуття потреби в обраній діяльності [11]. Проте залежно від того, наскільки значущими є для майбутніх учителів фізичної культури педагогічна діяльність і її об'єкт, як глибоко вони усвідомлюють можливість правильного розв'язання педагогічних завдань, наскільки вони задоволені обраною професією, буде відбуватися їхнє акмеологічне становлення.

Наступним показником зазначеного критерію є розвиненість емпатії, що визначає вміння сприймати почуття іншої людини як власні, без наявності якого неможливо виконувати педагогічну діяльність на високому професійному рівні. Відомо, що зазначена якість сприяє встановленню контактів з людьми, розумінню прихованого змісту спілкування, психічного стану учня, що відображається передусім невербальними засобами (інтонацією, жестами, мімікою, позами) і виражається у співпереживаннях, співучасті, які ґрунтуються на почуттях, емоційному відгуку на іншу людину [7].

Успішне розв'язання вчителем фізичної культури педагогічних завдань відбувається завдяки розвине-

ному професійному мисленню, характерна особливість якого виявляється в яскраво вираженому практичному спрямуванні. З огляду на це, показник “наявність педагогічного мислення” визначає вміння аналізувати конкретні педагогічні ситуації та перспективи їх розвитку, постановки проблем у конкретних умовах діяльності, створення планів їх розв’язання, регулювання процесу здійснення запланованого, оцінювання одержаних результатів [11], адже без усвідомлення значущості педагогічної діяльності, психологічних, педагогічних, методичних, фахових знань, організації власної діяльності й діяльності учнів тощо неможливо здійснювати таку діяльність. З іншого боку, усвідомлення педагогічної діяльності майбутніми вчителями фізичної культури як ролі в соціальному та професійному середовищах, а також набуття ними практичних умінь і навичок впливає на формування основ педагогічного професіоналізму [11]. Спираючись на це, показник “усвідомлення значущості педагогічної діяльності” є необхідним у підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності під час акмеологічного становлення.

Останнім показником зазначеного критерію є настанова на саморозвиток, адже, безперечно, в умовах зміни освітніх концепцій, кардинальних змін у змісті багатьох навчальних дисциплін поява нових навчальних курсів, освітніх технологій тощо наголошує на необхідності постійного та безперервного саморозвитку вчителя [11]. Проте найбільш інтенсивно він здійснюється на практичному етапі засвоєння професійних функцій учителя фізичної культури, що дає змогу здобувачам вищої освіти будувати цілі та перспективи власної діяльності. Отже, показниками мотиваційно-конативного критерію підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності обрано такі: мотивацію на професійно-педагогічну діяльність; розвиненість емпатії; наявність педагогічного мислення; усвідомлення значущості педагогічної діяльності; настанову на саморозвиток.

Висновки. Вищезазначене дає змогу стверджувати, що обґрунтовані в дослідженні критерії з відповідними показниками допоможуть у подальшому визначенні рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності під час акмеологічного становлення. Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в доборі методик і методів, необхідних для діагностики зазначеної підготовленості згідно з обґрунтованими критеріями й показниками.

Використана література:

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. Москва : Прогресс, 1988. 400 с.
2. Бодалев А. А. Вершина развития взрослого человека: характеристики и условия достижения. Москва : Флинта-Наука, 1998. С. 48.
3. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм : історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
4. Деркач А. А., Зазыкин В. Г., Маркова А. К. Психология развития профессионала. Москва : РАГС, 2000. 259 с.
5. Карпова Э. Э. Качество профессиональной деятельности учителя: теория и практика. Одесса : ОГПИ, 1993. 123 с.
6. Клепиков О. І., Кучерявий І. Т. Основи творчої особи : навчальний посібник. Київ : Вища шк., 2000. 295 с.
7. Кондрашова Л. В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися : учебное пособие. Москва : Прометей, 1990. 160 с.
8. Український рад. енциклопед. словник : у 3 т. / А. В. Кудрицький (відп. ред.) та ін. 2-ге вид. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1987. Т. 2. 736 с.
9. Кузьмина Н. В., Реан А. А. Профессионализм педагогической деятельности. Санкт-Петербург : 1993. 54 с.
10. Платонов К. К. Структура и развитие личности. Москва : Наука, 1985. 256 с.
11. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2007. 424 с.
12. Сисоева С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. Київ : Поліграф книга, 1996. 406 с.

References:

1. Berns, R. (1988). Razvytye YA-kontseptsyy y vospytanye [The Development of Self-Concepts and Education], M. : Prohress [in Russian].
2. Bodalev, A.A. (1998). Vershyna razvytyya vzrosloho cheloveka : kharakterystyky y uslovyya dostyzenyya [The pinnacle of adult development : characteristics and conditions of achievement], M. : Flynta-Nauka [in Russian].
3. Huziy, N.V. (2004). Pedahohichnyy profesionalizm : istoryko-metodolohichni ta teoretychni aspekty : monohrafiya [Pedagogical professionalism : historical, methodological and theoretical aspects : monograph], K. : NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
4. Derkach, A.A., Zazykin, V.H., Markova, A.K. (2000). ‘Psykhohyya razvytyya professyonal’a [Psychology of professional’s development], M. : RAHS [in Russian].
5. Karpova, E.E. (1993). Kachestvo professyonal’noy deyatel’nosti uchytelya : teoryya y praktyka [The quality of teacher’s professional activity : theory and practice], Odessa : OHPY [in Russian].
6. Klepikov, O.I., Kucheryavyi, I.T. (2000). Osnovy tvorchoyi osoby : navch. posibn. dlya stud. [Fundamentals of the creative person : textbook for students], K. : Vyshcha shk. [in Ukrainian].
7. Kondrashova, L.V. (1990). Metodyka podhotovky budushcheho uchytelya k pedahohycheskomu vzaymodeystviyu s uchashchymysya : uchebnoe posobyie [Methods of preparing the future teacher for pedagogical interaction with students : textbook], M. : Prometey [in Russian].
8. Kudrytskyi, A.V. (ed.) and others. (1987). Ukrainian Soviet Encyclopedic Dictionary. In 3 volumes, [2nd ed.]. K. : Golov. ed. URE, T. 2 [in Ukrainian].
9. Kuz’myna, N.V., Rean, A.A. (1993). Professyonalizm pedahohycheskoy deyatel’nosti [Professionalism of pedagogical activity], SPb. [in Russian].
10. Platonov, K.K. (1985). Struktura y razvytye lychnosti [Structure and development of personality], M. : Nauka [in Russian].
11. Savchyn, M.V. (2007). Pedahohichna psykhohohiya : navch. posib. [Educational psychology : textbook], K. : Akademvydav

[in Ukrainian].

12. Sysoyeva, S.O. (1996). *Pidhotovka vchytelya do formuvannya tvorchoyi osobystosti uchnya* [Preparing a teacher for the formation of a student's creative personality], K. : Polihraf knyha [in Ukrainian].

Hurin R. S., Yatsii O. M. Criteria and indicators of the future teachers' preparedness for the professional activity: acmeological aspect

In the context of the implementation of the personal educational paradigm, not only the professional but first and foremost the personal development of future teachers becomes a priority. In order to resolve the contradictions that arise in the face of ever-increasing demands on the quality of educational services, it is important to find ways to improve the training of future teachers in acmeological sense, which is aimed at self-development and self-realization in professional activity.

According to the theoretical results of the investigation of future physical training teachers' preparedness for professional activity its criteria and the relevant indicators were distinguished. The determined criteria of such preparedness are as follows: operational-creative, adjustment-regulatory and motivational-conative. The indicators of operational-creative criterion of future physical training teachers' preparedness for professional activity are as follows: formation of self-actualization style; development of creative potential; development of creative activity; ability to define oneself in pedagogical activity. The determined indicators of the adjustment-regulatory criterion are such as: endeavour at success in teaching activities; the level of subjective control; availability of volitional qualities; availability of knowledge and skills in self-regulation; the formation of reflexive skills; the ability to exercise self-esteem. The motivational-conative criterion of future physical training teachers' preparedness for professional activity includes such indicators as: motivation for professional and pedagogical activity; the development of empathy; presence of pedagogical thinking; awareness of the importance of pedagogical activity; self-development guidance. The criteria with relevant indicators grounded in the study provide the opportunity to identify the level of future physical training teachers' preparedness for professional activity.

Key words: preparedness for professional activity, acmeological formation, criterion, future teachers of physical training.

УДК 37.013.82:373–056.2/3(043.2)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-1.19>

Данченко І. О.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Робиться акцент на необхідності розбудови продуктивної системи вищої освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку та забезпечувала підготовку фахівців. Одним із пріоритетів сучасної освіти є забезпечення рівних прав для всіх суб'єктів освітнього процесу, у тому числі й для студентів з особливими освітніми потребами.

Доведено, що ефективність забезпечення повноцінної інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти залежить від комплексу організаційно-педагогічних умов забезпечення повноцінної інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти. Перша організаційно-педагогічна умова – розроблення та реалізація програми повноцінної інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти, основні завдання якої – ознайомлення всіх учасників освітнього процесу закладу вищої освіти із сутністю, принципами, функціями інклюзивної освіти; формування позитивної мотивації щодо необхідності забезпечення повноцінної інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти; розвиток умінь і навичок соціально зрілої поведінки в умовах інклюзії; формування комунікативних толерантних взаємин у процесі життєдіяльності й спілкування, уміння відповідати за зроблений вибір активної громадянської позиції у відстоюванні прав і свобод, інтересів особистості, незважаючи на її унікальні особливості, інтереси, здібності й освітні потреби. Друга організаційно-педагогічна умова – підготовка викладачів до забезпечення повноцінної інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти, передбачає організацію цілеспрямованої роботи з метою формування високого рівня готовності викладачів до здійснення відповідної діяльності. Третя організаційно-педагогічна умова – формування виховного освітнього простору закладу вищої освіти толерантного до інклюзії осіб з особливими освітніми потребами. Четверта організаційно-педагогічна умова – педагогічний моніторинг ефективності забезпечення повноцінної інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти.

Ключові слова: умова, організаційно-педагогічні умови, інклюзія, інклюзивне навчання, особи з особливими освітніми потребами, виховний простір, педагогічний моніторинг.

В умовах сьогодення економіка України потребує продуктивної системи вищої освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку. Одним із пріоритетів сучасної освіти є забезпечення рівних прав для всіх суб'єктів освітнього процесу, у тому числі й для студентів з особливими освітніми потребами, адже, згідно із Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу